

DELAVSKA POLITIKA

Št. 144.

V Ljubljani, sreda 15. septembra 1926.

Leto I.

Sporazum med rudniki in vlado dosežen — na račun delavstva.

Pred sklepom lista zvemo, da je principijelni sporazum med vlado in privatnimi rudniki že dosežen. Premogovniki so pristali na 15 odstotno znižanje cen proti temu, da se z njimi sklenejo enoletne dobavne pogodbe, da se na nje prenese dobava dnevnih 88 vagonov premoga, ki ga dobivajo naše železnice iz Madžarske in za katerega poteče pogodba s 1. novembrom in končno, da vlada pristane na reguliranje delovnega časa. V podrobnostih zaključek še ni definitivni, vendar je prometno ministrstvo že danes dalo železniškim direktorjem nalogo, da zopet prevzemajo premog od dosedanjih dobaviteljev. Zvečer je prometni minister izjavil: Gotova stvar je, da pride do sporazuma.

Včeraj ves dan in danes dopoldne so se tu vršila posvetovanja zastopnikov privatnih rudnikov pod vodstvom predsednika Udruženja rudnikov Müncha. Rudniki so končno akceptirali vladin ultimatum, zahtevali pa so protikoncesijo zlasti v tej smeri, da bi ministrstvo v svrhu osigura-

nja stalnosti dela pristalo na dolgoročne pogodbe. V tem oziru je prišlo do kompromisa ter bo vlada sklenila z rudniki dobavne pogodbe, veljavne do aprila 1927. Glede nekaterih drugih zahtev razgovori še niso zaključeni. Rudniki so spravili na dnevni red tudi podaljšanje delovnega časa za pol ure, opozarjajoč na Anglijo in Nemčijo.

Tako torej: Ne kapitalistična družba, nego ubogo delavstvo naj poplača, zopet od vlade zahtevano znižanje cen. In na to je vlada seveda pristala. Le eno je: Na to še ni pristalo delavstvo in tudi ne bo. Sedaj torej vemo, kaj je hotela družba in kaj vlada. To je bil navaden maneuver za podaljšanje delovnega časa vključno zadržila družbe, da ni odjemalcev in da je treba vsled tega še novih redukcij delavstva.

Rudarske organizacije so predložile vladi spomenico o stanju rudarjev. O njej spregovorimo v naslednji številki.

Igra z rudarskimi eksistencami se nadaljuje.

Naši rudarji čakajo še vedno, da se jih pozove na delo. Na tisoče in tisoče rudarjev je že drugi teden brez vsakršnega zaslužka, oni in njihove družine stradajo in propadajo in vlada se ne gané in premogokopne družbe same groze s popolno obustavitvijo dela po vseh privatnih rudnikih v državi. Vlada je na dosedanje urgence in pritiske povedala le toliko, da zahteva 15odstotno znižanje dobavnih cen in da se morajo z ozirom na sedanjo gospodarsko krizo žrtvovati vsi, pa tudi delavci. Vlada je pozabila, da žrtvujejo delavci na račun te krize že nekaj let precejšnji odstotek svojih mezdnih prejemkov, da zaslužijo že sedaj mesečno toliko, kolikor porabi povprečni jugoslovanski minister dnevno in da v konkretnem slučaju naši rudarji že drugi teden ne zaslužijo niti vinarja — vse zaradi tega, ker je vlada ustavila dobavo nenadno, mesto da bi bila prej ultimativno povedala premogokopnim družbam, da dobav ne mara odpovedati, da pa zahteva 15odstotno znižanje cen — s čimer bi bili vsaj delavci ostali pri delu in pri svojem sicer smešno nizkim zaslužkom. S tem, da so se dobave takoj odpovedale in da je TPD ustavila takoj delo, so bili spet prizadeti najhujše ravno delavci sami. Delničarji TPD ne stradajo zaradi te ustavitve kruha in tudi naši modri ministri, ki so s svojim vnebovpijočim postopanjem povzročili to zlo, niso zato niti najmanj v skrbeh za svoje obilno kosilo in za svojo izbrano večerjo. Pač pa so vsled tega ne samo ob kosilo in večerjo, nego tudi celo črni svoj vsakdanji kruh vsi naši rudarji, vsi njihovi otroci in njihove žene, ki vlada si upa po vsem tem še izjaviti, da morajo tudi delavci nekaj več žrtvovati za blagor ministrske očetnjave! Kaj naj ti delavci še žrtvujejo? Oropali ste jih dela in zaslužka, vzeli ste jim poslednjo možnost obstanka — kaj še tirjate od njih?

Že drugi teden traja ta svojevrstni izpor delavstva in ni videti, da

bi se vladi in družbi mudilo. Pa je vendar jasno, da ne more država dobavljati železnicam potrebno množino premoga iz svojih državnih rudnikov, in če tudi bi bilo to mogoče, bi ta premog vsled transportiranja po vseh progah v državi in vsled dvojnega nakladanja iz ozkoga na normalnotirne železnice prišel drž. železnicam še veliko dražji kot dosedaj. Na trajno dovažanje premoga iz inozemstva tudi ni misliti, ker bi bile s tem državna ekonomija in državne davčne blagajne še veliko bolj oškodovane — ni torej izgleda, da bi mogla država izhajati brez privatnih rudnikov. Če se vlada vsega tega zaveda in če hoče kljub temu izsiliti čim nižje cene, ali se je vprašala, na čigav račun se bo to znižanje doseglo? Ali na račun letnih dobičkov delničarjev privatnih premogokopnih družb, ali na račun delavcev? Če se misli to znižanje doseči na račun delavskih plač, je bolje takoj povedati, da so rudarske plače že sedaj tako nizke, da se bolj znižati ne morejo. So rudarji z družino, ki so dosedaj zaslužili do 700 dinarjev mesečno — ali je mogoče to plačo še bolj skrčiti?

Ali pa ne tiči za vso to grozovito igro kapitalizma in njegove vlade nekaj povsem drugega? Ali ne gre pri stvari za to, da se izpodrine eno kapitalistično skupino v korist druge, ki bi rada s pomočjo vlade in vladnih strank prišla poceni do finančne premoči in vpliva pri družbi? V naših razmerah bi bilo to nekaj čisto navadnega in prav nič se ne bomo čudili, če se bo spor zaključil tako, da se bo cena premoga i za železnice i za privatnike le malo znižala, vse sedanje zlo in vsa sedanja brezposelnost rudarjev bo pa služila le gotovim vladnim in privatnim manevrom in interesom.

Pa bilo tako ali tako, eno je, kar mora osupniti vsakega poštenega državljanca: Da more namreč vlada in da morejo privatna podjetja vreči baš v času najtežje brezposelnosti na tisoče in tisoče delavcev na cesto,

ne da bi se vprašala, kam in kako z njimi. Še nobena vlada na svetu ni zagrešila nekaj podobnega — to je zopet v skladu samo z ono dolgo grdo vrsto grdih dejanj, kakršnih je sposoben le naš režim, režim absolutne, skrajno surove in grobe nesocialnosti.

Impozantna protestna zborovanja proti obustavitvi rudarskega obratovanja.

V nedeljo so se vršila v Ljubljani, Mariboru, Celju, v Mežiški dolini itd. impozantna javna protestna zborovanja proti obustavitvi rudarskega obratovanja. Shodi so bili v nekaterih krajih mestoma zelo burni, vsi zavedni delavci, brez razlike, so ogorčeno protestirali proti nečloveškemu postopanju vlade in kapitalističnih družb, ki urejajo svoja interesna nasprotja na račun delavskega razreda, ki mora zato gladovati in propadati. Vsi ti shodi so bili zgornji izraz nejevolje in odpora, ki se bolj in bolj širi med širokimi masami ter tudi močnega in tesnega solidarnostnega duha, ki preveva vse zavedno delavstvo brez razlike poklica in strankarske opredeljenosti. Ves slovenski proletarij se je našel v nedeljo v enem taboru, prežet ene same, odločne volje. Naše delavstvo je z brezposelnimi rudarji solidarno

Spričo teh in takih dogodkov in dejanj in takega režima je za ogroženi delovni narod ena sama rešitev: Čimprejšnja najtesnejša združitev in najodpornjša borba za samoohranitev.

Pogaženi in izstradani naj se združijo in udarijo!

in jih bo z vsemi sredstvi podpiralo. Na shodih se je poročalo o postopanju TPD in vlade ter o stališču delavskih sindikalnih organizacij, ki so pripravljene voditi borbo za odpuščenju rudarje do kraja in z vsemi sredstvi. Naše težko preizkušene rudarje bo podprlo vse delavstvo in vsa poštena javnost.

Zahtevalo se je takojšnjo obnovitev rudniškega obratovanja in takojšnjo popolno zaposlitev vseh odpuščenih rudarjev. Odpuščeni morajo biti poleg tega za ves čas plačani, kakor če bi bili na delu. Odpust je bil tudi po zakonu nepravilen.

Slovensko delavstvo je hotelo s temi shodi izpričati rudarjem svojo solidarnost, istočasno pa pokazati vladi, da je rudarsko vprašanje, vprašanje celokupnega delavstva in vseli njegovih organizacij.

Odmev nedeljskih protestnih shodov.

V šestih večjih krajih Slovenije so se vršili v nedeljo protestni shodi proti namernemu izstradanju rudarskega delavstva. Ves gnev nad brezobzirnostjo inozemskih kapitalistov in nad neodločnostjo naše vlade, ki je s tem pahnila tisoče delavcev v lakoto in obup, je prišel na teh shodih spontano do izraza. Enoдушna je bila želja vseh govornikov, da naj vlada ob tej priliki pokaže, da ona ni samo trgovec in navaden kapitalistični podjetnik, ki se s svojimi dobavitelji krega za ceno premoga, nego da je država predvsem socialni faktor, ki mora skrbeti zlasti za svoje prebivalce. In te svoje naloge se minister Jankovič in z njim ves ministrski svet očitvidno ne zaveda.

V tem do danes vsaj še očitvidno improviziranim boju med vlado in družbo trpi samo delavstvo, ki se ga pa nihče ne spomni. Naravnost škandalozno je stališče ministra Jankoviča in vsega ministrskega sveta, da bo z dobavo premoga iz inozemstva prisilil družbo k znižanju cen. V nobenem boju, ki se je bil — bodisi resno ali navidezno — še ni nikoli lakote umrl kapitalist, nego vedno le delavec. In tudi tukaj je tako. Naša vlada se poslužuje vseh mogočih zakonov napram delavcem, če so se sprli s privatnimi kapitalisti, ne najde pa danes zakonite poti za postopanje zoper družbo, ki se je danes sprla — kakor pravijo z vlado samo, **vključno temu, da imamo ustavo, ki omogoča konfiskacijo podjetja, vključno zakonu za pobijanje draginje, ki maksimira čisti dobiček.**

Z enim samim dekretom se spravi družbo lahko na kolena in jo prisili h takojšnjemu obratovanju.

Imenovati je treba komisarja, — in ga opolnomočiti z velikimi pravicami in v nekaj dneh je ustvarjeno v rudnikih staro stanje.

To je bila želja, ki je prišla do izraza na vseh shodih. Tolažba mini-

stra, da bo rudarje zaposlil v državnih rudnikih je tako absurdna in smešna, kakor je bila tista Savičeva zahteva po premostitvi rudnikov iz Trbovelj na jug...

Pa tudi odprava zaščitne carine se je s povdarkom zahtevala. Samo v kapitalistični državi, ki je obdana naokrog z carinskimi mejami in visoko uvožno carino na premog, je mogoče, da je za 100 odstotkov boljši angleški premog, ki pride preko treh meja komaj za 20 odstotkov dražji od našega, vključno 7 urniku in za 100 odstotkov boljši plači na Angleškem.

Proč z zaščitno carino je danes klic vsega razrednega delavstva v državi in čim se poravnava »spor« v rudnikih, bo naše delavstvo pričelo na celi črti boj za dosego te naše zahteve. —jk.

Izredni pokrajinski zbor.

Misli sodr. M. Čobala k 4. točki dnevnega reda, Organizacija in tisk.

I.

Organizacijske smernice za delovanje S. P. J. v Sloveniji je dal stranki kongres v Celju, ki se je vršil v decembru lanskega leta in na katerem sta si stali nasproti dve struji. Razvoj od tega kongresa dalje je pokazal pravilnost gledanja, da se more strankino organizacijsko gibanje vspostaviti, poglobiti in razširiti samo v smislu svojega programa, s samostojnim nastopom, brez vsakih zedinjalnih tendenc, ki so samo kali za nove razkole.

Pot k razširjenju socialističnih vrst je edinole v okviru stranke same, vsak vpliv je mogoč samo v stranki sami na način, ki ga predvidi strankin statut.

Nade, ki jih je stavila manjšina v skupno obrambo delavskih interesov po političnih in nepolitičnih organizacijah in skupinah v Centralnem delavskem svetu, so se izjalovile. Zedinjalni poskusi pokazujejo obratni uspeh.

Trajno, smiselno, programatično čisto in jasno organizacijsko delo je

edino, kar more pomnožiti vrste zavednega proletariata, dvigniti malo-dušju zaupanje v delavsko gibanje in v sedanjem času vesplošne reakcije in negacije demokratizma postaviti odpornost silo proletariata.

II.

Sedanja oblika organizacijske administracije se ni pokazala kot dobra. To v prvi vrsti, ker strankina uprava ni soglašala z dejansko upravno delitvijo zemlje. Danes je državna administrativna oblika že tako zvezana z vsem javnim življenjem, da pomeni ohranitev starih upravnih enot samo sterilizacijo gibanja. Zavedajoč se tega, odloča kongres, da je pristopiti takoj k organizaciji posebnih oblastnih organizacij za mariborsko in ljubljansko oblast.

Podvlači se načelo, da je v interesu enakomerne porazdelbe sil v obeh oblastih potrebna popolna administracijska samostojnost obeh oblastnih ozemelj z mejitvijo po skupščinskih volilnih okrožjih. V to svrhu se imata že na tem kongresu izvoliti oblastni načelstvi v smislu čl. 9. strankinega statuta za obe oblasti.

Brez ozira na upravno razdelitev zemlje pa tvori Slovenija etnografsko, kulturno in gospodarsko enoto. Kot taka ima napram ostalim članom državne zajednice, kakor tudi napram zunanemu svetu svoje posebne interese. Z njimi ima računati tudi S. P. J. V to svrhu se ustanavlja v smislu čl. 10. strankinega statuta iz zastopnikov obeh oblastnih načelstev skupni pokrajinski odbor od 7 članov, ki bo te interese, v kolikor se krijejo s stremljenji S. P. J., zastopal na zunaj, ki bo v zadevah, ki so v obeh oblastih skupne, zlasti tisk in propaganda, odločal načelno o smernicah in taktiki strankinega udejstvovanja.

III.

Tiska se je postal kapitalizem kot tehničnega sredstva za usmerenje mnenja mas v svojem smislu. Meščansko časopisje danes ni glasnik mnenja posameznikov ali skupin. Buržuazija, oprta na svojo politično in gospodarsko moč po njem, fabricira javno mnenje zato, da si obdrži pod svojim vplivom ljudske mase in po njih svojo moč.

Tej sili nasproti mora postaviti proletarsko časopisje moč socialistične ideje. Iz tega sledi dolžnost proletarskega časopisja, da razširi svoj miselni vpliv na proletarske mase v toliki meri, da se bo vedno širši krog osamosvojeval vplivov meščanskega tiska, kar zahteva, da bodi proletarski tisk na višini. Od strani organiziranega proletariata pa se zahteva, da podpira s svoje strani njegovo časopisje pri izvrševanju svoje naloge s tem, da mu nudi z ideelnimi kakor materijelnimi prispevki dovoljno pomoč.

Pokrajinski kongres.

Misli s. Grčarja k 5. točki dnevnega reda: Občinska zakonodaja in občinska politika.

I.

Današnji tip občine je plod meščanske revolucijske dobe. V boju proti absolutizmu je postavilo meščanstvo princip vlade ljudstva, princip samouprave. Zato je občina v današnji obliki v prvi vrsti **upravna** institucija. Za vsako upravljanje so potrebna sredstva. Za upravljanje javnih poslov je potrebna **oblast**.

Tudi za vršitev občinske uprave je potrebna oblast. Za presojanje oblike občin v posameznih deželah je bistveno vprašanje, odkod izvira oblast, ki omogočava občinski upravi vršitev njenih poslov.

V bistvu imamo dvoje izvorov oblasti. Ali izvira **oblast od ljudstva**, tedaj je občina samostojna, t. j. popolnoma avtonomna, ali pa ji je **oblast samo poverjena** od države, v katerem slučaju je občina samo upravni organ pod vodstvom in stalnim nadzorstvom vlade. Med prvo in drugo skrajnostjo so mogoče še vmesne stopnje, ki nagibajo bolj na eno ali na drugo stran in ki dajejo obliko občinski ustavi v dotični deželi.

SSJ stoji odločno na stališču, da izvira vsa oblast od ljudstva in da mora to načelo v prvem redu najti izraza pri občinski ustavi. Ker v tem pogledu ustava SHS povdarja nasprotno načelo, se izreka zbor za njeno revizijo, v kolikor izraženu načelu nasprotuje.

II.

V državi imamo dosedaj najrazličnejše tipe občin. Vendar pa moremo v glavnem govoriti o dveh, o tipu občin v bivši Avstriji in o občin v Srbiji.

a) Naše občine temelje na zakonu iz 1862, spopolnjenem z ustavno revizijo 1867. Osnovna načela pa izvirajo iz meščanske revolucijske dobe 1848 in jih je v ustavnem načrtu izrazil 1849 grof Stadion v naslednjih točkah:

1. Svobodna občina je trdnjava svobodne države.

2. Delokrog občine je dvojen, lastni in prenešen.

3. Lastni delokrog obseza vse, kar se interesov občine najbližje tiče in kar se da izvesti v okviru njenih mej. Samo z ozirom na skupno blaginjo dobi po zakonu potrebne omejitve. Prenešeni delokrog obseza oskrbovanje nekaterih poslov, katere dodeli občini v delegativnem smislu država.

4. Upravo poslov lastnega delokroga vrši občina sama, ki se v to svrhu izraža z večino svojega zastopstva.

5. Z ozirom na prenešen delokrog je občinski predstojnik izvršilni organ.

Izhajajoč iz revolucionarne dobe, daje zakon občinam dokaj svobode in samostojnosti in možnosti za njihov razvoj.

b) Zakon o opštinama v Srbiji izvira iz leta 1903. V tem času si je buržuazija že priborila državno oblast. Zato je pričela ljudske svobode omejevati. Tudi občinska uprava postane samo upravni organ vlade. Vendar pa pozna zakon referendum, občinski zbor, t. j. skupščina volilcev, ki ima po svojem delokrogu veliko moč. Zato pa vsebuje v svojih občinskih sodiščih kombinacijo uprave in sodstva, načelo, ki ga je moderna veda že davno zavrgla.

c) Ministrstvo notranjih del je naročilo posebni komisiji, da izdela načrt novega zakona o občinah, ki naj bi se enotno uvedel v vsej državi. Ta projekt je gotov. Četudi se mu mora priznati, da je v marsičem moderniji od starega, srbskega občinskega zakona, ozir. poprejšnjih osnutkov, vendar je izdelan v smislu določil ustave, katera daje občini oblast od države. Občina je samo organ vlade, ki ima pravico ne samo vsak sklep občin, zastopstva onemogočiti, temveč tudi vsak trenutek uveljaviti svojo lastno voljo. Z njim bo dosedanja avtonomija naših občin pokopana.

V zavesti, da SSJ danes ni v stanju, sprejem takega zakona preprečiti, smatra zbor za dolžnost, da postavi svoja načela o občinski zakonodaji kot program in smernice stremljenj za bodočnost.

III.

V zgodovini je hodil razvoj občin druga pota. Prvotno je pomenila občina **gospodarsko zajednico** (Wirtschaftsgemeinschaft). Ta je nastala v dobi rodbinskega fevdalizma, ki ga lahko nazivljamo tudi **zadružni komunizem**. Cesar ni mogla izvršiti zadruga sama, lastnina, ki je ni mogla upravljati zadruga sama, v obče, kar je zadevalo interese več ali vseh zadrug, so vršili vsi skupaj. To so bila **obča dela** in oni, ki jih je vršil je bila **občina** (Gemain, Gemeinschaft, Gemeinde; srenja). Kakor zadruga, je bila tudi občina tip komunistične zajednice. Prvotno ta občina ni vršila upravnih poslov, temveč samo produktivne. Najpoprej je vršila **direktno-produktivne** posle, kakor krčenje gozdov i. e. Ostanke vidimo še dandanes v takozvanih **agrarnih zajednicah**. Te občine, ali srenje so se pečale izključno z agrarno produkcijo.

V drugi fazi je vršila občina **indirektno produktivne** posle. To so bile naprave cest, potov, vodnjakov itd.

V tretji fazi je prevzela občina tudi nekatere **policijske** posle, stavbni red, vzajemno varstvo lastnine i. t. d.

Značilen znak občine teh dob je, da se je bavila z produkcijo samo. Doba kmetstva in državni absolutizem sta ubila občinski socializem in občina na kmetih je spala. Vendar je tradicija na kmetih ohranila nekatere oblike iz tistih dob vse do danes.

Pred 78. leti je prinesla meščansko-demokratska revolucija novo občino, ne pa več v prvotni obliki. Nova občina vrši v prvem redu policijske posle; nekoliko v omejeni meri še indirektno-produktivne posle. Občine kot produktivne zajednice pa meščanska doba ni zbudila k življenju.

IV.

Socializem stremi za podružabljenjem produktivskih sredstev. Ako privede občine zopet nazaj k prvotni obliki, k produktivni zajednici, je storjen velik korak naprej. **Občina za nas ne more biti samo upravna enota, temveč pomeni v prvi vrsti celico za podružabljenje produkcije.**

Današnje občine se sicer mnogokod tudi sedaj bavijo z produkcijo. To pa se vrši v prvi vrsti iz fiskalnih vzrokov zaradi pridobivanja materijalnih sredstev. Ni pa jim produkcija namen.

Produkcija v rokah občinske uprave (ali vsake druge državne uprave) ima dvoje opasnih nasprotikov. Prvi je nevarnost, da zaide v roke birokraciji, drugi je privatno-kapitalistična konkurenca. — Birokracija ubija. Predvsem ubija produkcijo. Zato toliko tožba, da občinska podjetja ne uspevajo. Zato se mnogi tako boje občinskega (ali državnega) socializma, ker jih plaši bojazen, da bi vsako panogo gospodarstva, katerokoli bi prevzel, takoj ubil birokratizem.

Tega momenta ni prezreti. Socialistična stranka ima v svojem lastnem interesu stremeti za tem, da najde način, ki bi izločil birokraticizacijo skupnostne produkcije v rokah javnih samoupravnih korporacij.

Tudi družega momenta ni prezreti. Pri prevzemu katerekoli gospodarske panoge ima občina skrbeti, da se prej izloči privatno-kapitalistična konkurenca.

V.

Taka nova občina, ki bo tako upravna kakor produktivna zajednica, bo ustrezala zahtevam socializma. Glavno načelo pri njenem obrazovanju mora biti: vsa moč izvira iz ljudstva. Postaviti je ljudski demokratizem napram meščanskemu. Ljudske demokratične pravice je strogo varovati pred varuštvo birokracije (držav. nadzorne oblasti).

Samoupravne občine morajo vršiti one **upravne** posle, ki se ne tičejo splošnosti (državni posli). Ti so: 1. uprava lastnega premoženja, 2. skrb za ljudsko zdravje, 3. javna

Jack London:

Železna peta.

(Socijalni roman. Prevel I. V.)

(Dalje.)

Trdili so le, da se je pri volitvah postopalo nezakonito in tako celo zadevo zamotali v brezkončno rdečo nit zakona. Kmečki zvezarji so bili brez moči. Sodišča so bila zadnje zatočišče, a ta so bila v rokah njihovih nasprotnikov.

To je bila opasna okolščina. Ako pozabijo ogoljufani kmetje nasilje, bo vse izgubljeno. Kaj vse nismo mi socijalisti delali, da jih zadržimo! Marsikateri dan in marsikatero noč Ernst ni legel. Veliki voditelji kmetov so videli nevarnost in nam krepko pomagali. Ali vse zaman. Oligarhija je hotela nasilja in je spustila svoje agents provocateurs (agente provokaterje) na delo. Brez vsakega dvoma so bili to oni, ki so povzročili kmečko buno.

Buna je vzplamtela v malone vseh državah. Razlaščeni kmetje so nasilno vzeli v roke posestva. To je, kajpada, bilo proti ustavi in Združene države so seveda odposlale vojaštvo. Povsod so ščuvali agente provokaterji ljudstvo. Ti odposlanci »Železne pete« so hodili kot malo-trgovci, kmetje in poljski delavci. V Sacramento, v glavnem mestu Kalifornije, se je kmečkim zastopnikom posrečilo vzdržati red. Tisoče tajnih agentov je bilo v naglici poslano v to mesto. Kot poulična drhal, katero so tvorili sami, so požigali in ropali hiše in tovarne. Ščuvali so ljudstvo tako dolgo, dokler se niz njimi udeležilo ropanja. V velikih množicah se je med to drhal delila žga-

njica. Tako so maso še bolj razpalili. In potem, ko je bilo vse pripravljeno, so se pojavili vojaki Združenih držav, ki so v resnici bili vojaki »Železne pete«. Enajsttisoč mož, žen in otrok je bilo postreljanih na ulicah Sacramento ali pa umorjenih v hišah.

Nacionalna vlada je vzela zopet vlado in za Kalifornijo je bilo vse končano.

In kakor je bilo v Kaliforniji, tako je bilo povsod. Vsaka kmečka država (ki se je v tej buni ustanovila) je bila opustošena in okopana v krvi. Najprej so tajni agentje in črne stotnije razrušile red, nato so pa prišli vojaki. Vstaje in oblast druhali je vladala v podeželskih okrajih. Noč in dan je napolnjeval ozračje dim gorečih kmetij, trgovin, vasi in mest. Dinamit je posloval. Železniški mostovi in tuneli so se razstreljevali. Vlaki uničevali. Uboge kmete se je streljalo in obešalo v množini. Osveta je bila pa grenka. Marsikateri častnik plutokracije in armade je bil umorjen. Kri in osvetlo so nosili možje v srcih. Regularne čete so se bojevale s kmeti tako divje, kakor da se koljejo z Indijanci. In imele so zato tudi dovolj vzroka. Osemindvajsettisoč od njih je bilo ubitih z enim mahom s strašno eksplozijo dinamita v Oregonu. In na isti način je bila uničena cela vrsta vlakov v različnem času in na različnih mestih. Bilo je nič več in nič manj, da so se vojaške čete borile s kmeti za svoje življenje.

Zakon o milici iz leta 1903 je stopil v veljavo. In delavci ene države so pod grožnjo smrtnih kazni bili primorani svoje sodruge in sotrpine streljati v drugih državah. Razumljivo, da se zakon o milici ni v začetku mogel gladko uvelja-

viti. Mnogo častnikov milice je bilo umorjenih in mnogo miličnikov je bilo ustreljenih po prekem sodišču. Prorokovanje Ernsta v zadevi Kowalta in Ausmunsena se je porazno uresničilo. Oba sta bila obvezna stopiti v milico in oba sta bila določena, da morata iti s kazensko ekspedicijo, ki je bila poslana v Kalifornijo proti kmetom v Missouri. Kowalt in Ausmunsen sta se temu upirala. Bil je kratek proces. Postavljena sta bila pred preki sod in vojaška justifikacija je bil njun konec. Bila sta, obrnjena s hrbtom k eksekucijski četi, ustreljena.

Mnogo mladih mož je zbežalo v gore, da se odtgnejo službi v milici. Postal so razbojniki. In še predno je nastal mir, jih je doletela usoda. Bilo je drastično. Vlada je izdala poziv na vse, zakon ne spoštuječe državljane, naj se v teku treh mesecev vrnejo iz gor. Po preteku tega roka je bilo poslano pol milijona vojakov v gore. Tu ni bilo preiskave, ne sodišča. Kjerkoli se je našel kak človek, bil je na mestu ustreljen. Čete so operirale na podlagi, da ne sme biti noben mož, noben razbojnik v gorah. Nekateri tolpe, ki so imele dobre pozicije, so se hrabro borile, ali naposled so vendar ti dezertirji milice poginili.

Vendar s kaznijo, ki je doletela milico v Kanrasu, se je vtisnil v dušo prebivalstva neposredni nauk. Velik kanraški upor se je zgodil v začetku vojaških operacij proti kmetom. Šesttisoč miličnikov se je uprlo. Več tednov so bili zelo nemirni in uporni ter se jih je zato imelo zastraženo v taborišču. Njihov odkriti upor je bil brezdvomno insceniran od agentov provokaterjev.

V noči 22. aprila so se uprli in pomorili svoje častnike; samo malo število se jih je rešilo.

Kakor je delala že Vaša stara mati. bilo je pravilno.

Kuhala je svojo kavo samo s

Pravim Franckovim kavnim pridatkom.

Ta je danes še vedno tako fin kakor izvrsten pridatek
k zrnati in žitni kavi ter bo to tudi zmeraj ostal.

dela, 4. javen mir in red, 5. socialnopolitične naloge, 6. humanitarne naprave, 7. prometne naprave, 8. prosvetne in šolske naprave, 9. vzajemna pomoč in zavarovanje.

Glede produktivnih poslov velja načelo, da ima občina podpirati proces preobraznja gospodarskih oblik, predvsem kolektivne posesti in kolektiv. produkcije ter distribucije.

Občina tvori most k socializaciji produktivskih panog. Socializacija pa je tudi oblika monopoliziranja. Zato velja načelo, da je najprej socializirati obrate, ki so poprej že privatnokapitalistično monopolizirani. Tak socialen, ali občinski monopol je ločiti od fiskalnega monopola (država: tobak, sol, sladkor, žganje itd.).

VI.

Občinske produktivne posle, občinske monopole delimo v več skupin.

Prva je proizvodna skupina. Socializirati bo predvsem one obrate, ki služijo zdravstvu občanov po načelu, da ne puščamo našega zdravja v rokah kramarjev. (Voda, svetloba, plin, električna energija, klavnice in proste stojnice, tržnice, občinske lekarne).

Druga bo skrbstvena skupina. Prevzeti ima predvsem panogo zavarovanja. Zavarovalnicam je odredjena v bodočem socialističnem razvoju važna naloga. Danes pa so izključno v rokah privatnega kapitala ali pa države, ki oboji nimajo v vidu glavnega cilja, zavarovanja. Eni smatrajo zavarovalnice kot sredstvo za pridobivanje kapitala, pri drugi pa jih ubija birokratizem. Združitev občin bo po principu vzajemnosti omogočila izvedbo tam, kjer so posamezne preslabe.

Tretja skupina je monopol demarništvu. Za velika mesta pride v poštev problem bančništva, dočim bi za podeželske občine prišel v poštev problem štednje, monopoliziranja hranilnih zavodov.

Četrta skupina je monopol zemlje. Občini je dana naloga, da prevede individualno zemljiško lastnino v skupnostno. Delati je na to, da doseže zakon, po katerem občina zemljiške posesti ne bi smela prodajati (z izjemo, da se svet potrebuje v svrhu zgradbe javnih ali stanovanjskih poslopij, industrij, prometnih naprav). Na drugi strani je občinam zagotoviti predkupno pravico do vse zemljiške posesti, ki pride do prisilne prodaje. Občinam gre prednost pri pridobitvi po agrarni reformi razlaščenih zemljišč. Sploh ne sme izpustiti občina nobene prilike, kadar se ji nudi pridobitev zemljiške posesti. Vezati je tudi razmerje agrarnih zajednic z občino.

Na občinskih zemljiških organizira občina agrarno produkcijo. Obdelovanje občinskih zemljišč pa je ločiti od občinske uprave, ker bi to dovedlo do birokratizacije produkcije, kar je istovetno z nje uničenjem. S pomočjo višjih samoupravnih edinic in države uvedejo občine na svojih zemljiških vzorna gospodarstva, s katerimi je združen strokovni pouk doraščajoče kmečke mladine. Kjer ustanovitev takih gospodarstev ni mogoča, se daje občinsko zemljo v najem malim kmetom in kočarjem.

Kaj pa to?

Iz Beograda javljajo, da je vlada imenovala za vladnega komisarja v upravnem svetu Trboveljske premogokopne družbe g. Albina Prepeluha, vodjo Radić-Pučljeve stranke v Sloveniji.

Lepo je, da je vlada poskrbela za svojega komisarja pri TPD, še lepše in umestnejše bi bilo, če bi istočasno poskrbela za vse one tisoče in tisoče rudarjev, ki so že drugi teden brez plače in še ne vedo, kdaj bo približno konec tej njihovi prisilni breposestnosti.

To imenovanje, ki je vzbudilo v javnosti precejšnjo senzacijo, je vsekako v zvezi z nadaljnjimi vladnimi akcijami in radovedni smo, kaj nam prinese novega bližnji dnevi.

Kako so demokrati gospodarili v Mestni hranilnici mariborski.

Maribor, 13. sept.

V ilustracijo navajamo samo eno točko revizijskega poročila, to pa zato, ker prizadetim ljudem ne da žilica miru in še izzivajo, namesto da bi molčali.

Na četrti strani rev. poročila je navedeno to-le: »Omeniti moram tukaj posojilo v tekočem računu fol. 60/2 dr. Irgolič. Dr. Irgolič je z dne 2. in 3. oktobra 1923 dobil posojilo Din 170.000, od katerih je plačal takoj Din 13.500 obresti. Z dne 8. in 13. oktobra 1923 je ponovno dobil izplačanih skupno Din 55.000, tako da znaša posojilo Din 225.000. Od dne izplačila pa do revizije in razen gornjih Din 13.500, ni plačal nikakih obresti in mu tudi niso na računu pripisane. Nezaračunane (in seveda neplačane) obresti z dne 31. dec. 1925 znašajo približno Din 66.000, ki seveda tudi niso zapadene v bilanci. Smatram za izven sporno, da je tukaj pomoča izključena. Znesek po Din 225.000, je bila hranilnica vknjižena na opekarno dr. Irgoliča v Račjem (k. o. Ješenci). Pred nedavnim časom je opekarno na javni dražbi prevzela hranilnica sama za Din 134.000 (po izjavi ravnatelja gosp. Vodeba). (Podčrtali mil) Posojilo je bilo dovoljeno na seji 27. sept. 1923 na pol leta, pozneje pa podaljšano do 1. januarja 1925. Na vprašanje, zakaj se obresti v letu 1923 in pozneje niso obračunavale, je izjavil g. Vodeb, da je že tedaj slutil, da bodo obresti izgubljene. Ako je to res, ne razumem, kako se je posojilo moglo pozneje podaljšati. Dolg dr. Irgoliča je ob reviziji znašal:

Tekoči račun	Din 225.000
glej upravni stroški	Din 2.876
glej diversi	Din 22.173

skupaj Din 250.049

več obresti kakor gori navedeno.»

To je samo en poskus. Seveda se rev. poročilo še na več mestih bavi s to zadevo.

Mislimo, da je že s tem precej karakterizirana partizanska uprava naših demokratov ob asistenci uglednih članov klerikalne stranke. Toda sedaj bi bilo potrebno nekoliko analize: Stranka Irgolič je imela, kot je že splošno znano že preje večje posojilo, kot smo to čitali v prejšnjih letih ponovno v »Straži« in drugih klerikalnih listih, ki so takrat še strastno ter sistematično napadali Irgoliča ko je še bil gerent Mestne hranilnice. Govorilo se je takrat o dveh milijonih kron, za katere je imenovani jamčil z hišo št. 15 v Mlinski ulici v Mariboru. Hiša je bila tedaj na javni dražbi prodana in je ostalo glasom rev. poročila: nepokritih 85.000 Din. Iz tega izhaja, da je imela Mest. hranilnica mariborska z dr. Irgoličem precejšnje težave. vendar je Irgolič dobil ponovno poso-

jilo v gornjem iznosu! S čim pa sedaj jamči g. dr. Irgolič pravzaprav za novo posojilo? Odgovor: za opekarno v Račjem! To pa ni mogoče, ko dr. Irgolič vobče nima nobene obratujoče opekarnice, ampak ima 5 ha zemlje na kateri je poskušal izdelovati opeko, ne da bi imel vobče kako peč. Pač pa je dal zgraditi iz tam napravljene opeke neko stavbo, ki je na pol pokrita in ne ometana.

Po naših informacijah je nameral val lastnik tam oživotvoriti nekako lončarsko industrijo, kar je pa menda pozneje opustil. Zgradba zopet razpada, ker jo od tal spodjeda vlaga, od zgoraj pa zopet pada dež po stenah in razmaka opeko. Razen tega je znatna količina izdelane surove opeke, ki je bila že večkrat na dražbi, toda nikdo se je ne usmili! Gre tedaj za tisto fiktivno vrednost, s katero bi se naj jamčilo za vsoto od najmanj 225 tisoč Din, da ne računamo obresti in

drugih stroškov. 5 ha zemljišča je vredno maksimalno 40.000 Din. Stavba ni takorekoč nič vredna, ali vsaj proketo malo. Vse drugo: premičnine — ako naj sploh pridejo v poštev, računamo 10.000 Din in tako dobimo vsoto Din 50.000. Glasom rev. poročila pa je hranilnica prevzela posest za Din 134.000! Na ta način je hranilnica preplačala zastavljeno posest z najmanj 84.000 Din, ne glede, da s tem še daleč ni dolg krit. Značilno pa je to, da se je ta transakcija izvršila dne 1. maja 1926, ko je bil v občinskem svetu storjen sklep, da se izvede revizija Mestne hranilnice! Poročilo pa pravi: »Pred nedavnim časom!« Kaj je vendar gospodo v upravnem odboru pripravilo do tega, da je baš v trenutku pred revizijo »kupila« to »opekarno«? To je bila pač zopet kardinalna tehnična napaka, kaj ne g. dr. Lipold?

Po potrebi se še povrnemo. — B.

Dnevne novice.

Tretji atentat na Mussolinija. V soboto dopoldne se je vozil toli osovražen italijanski fašistovski poglavar Mussolini z avtomobilom v svojo palačo v Rimu in ob tej priliki je vrgel mladi kamnarezec Giovannini bombo proti avtomobilu, ki je pa zgrešila cilj in na zemlji eksplodirala ter ranila nekaj ljudi, dočim se je Mussolini s celo kožo odpeljal dalje. Napadalec je star komaj 18 let in je prišel s Francoske. — Mussolini je torej odnesel zdravo kožo, le nekaj proletarcev je bilo ranjenih in to je že tretji atentat na Mussolinija. Kdo se naj tudi temu čudi? Despotstvo vstvarja vendar politične umore. Tam, kjer je ljudstvo oropano vsake možnosti zakonitega boja proti svojemu gospodarju, kjer se ono ne more več braniti v organiziranem boju mas; tam kjer ni svobodno voljenega ljudskega zastopstva, ni svobode tiska, ni organizacijske in stavkovne pravice; kjer je ljudstvo brez zaščite in obrambe izročeno brezmejni samovolji, tam se pojavljajo vedno znova iz ljudstva poedinčci, ki skušajo zopet na poedinčih maščevati jezo naroda. Tam stopi na mesto razrednega boja individualni atentat. Tako je bilo v caristični Rusiji, tako je bilo tudi v bivši Avstriji konec prejšnjega stoletja in tako je sedaj v fašistični Italiji. Tam, kjer se mase bore v orjaški borbi, more edinole norec pričakovati od hrabrosti poedinca rešitve in odločitve in zato smo tudi mi, socialisti nasprotniki atentatov. Toda bolj važno je to, da je atentator prišel iz Francije, kjer se nahaja danes še nad 900.000 italijanskih delavcev, treznejših v borbi proti fašizmu. Ti delavci bodo morali zapustiti Francijo, čim se popravi njena valuta in ti bodo, prežeti sedaj socialističnega duha, fašistovskemu režimu, mnogo bolj nevarni nego omenjeni atentator. Bombi je Mussolini še ušel, duhu onih 900.000 delavcev, ki se bodo vrnili, pa ne bo več mogoče uiti.

Vlada se maje. In sedaj se zares prav občutno maje. Prehodni predsednik vlade Uzunović je ministrski predsednik in čaka, kdaj se izčistijo politične razmere med strankami, zlasti pa v radikalni stranki. Očividno je, da se pripravlja v Beogradu preokret v notranji in zunanji politiki. Z Radićem samem se ne izhaja več, zato je treba poiskati zanesljivejših zaveznikov, ki bodo nekaka protiutež poleg Radića, še raje pa brez njega. Nekako podobno se stvari sučejo v zunanji politiki. Z Italijo ni pravega iskrenega prijateljstva, na Francijo se ni mnogo zanašati in kar čuti se politični in gospodarski pritisk, ki zblizuje zunanjo politiko Ju-

goslavije s srednjo Evropo. V tem negotovem položaju se tudi razne slovenske stranke, med njimi tudi Korošec, trudi, da bi ustvaril večjo močno vladno grupo. Tako torej stojimo pred važnejšim političnim preokretom v državi, o katerem vemo danes še samo to, da pridemo iz osemletne hude krize še v hujšo krizo, ki utegne sedanji absolutistični režim še nekoliko pogoršati. Vsaj že dolgo govore o potrebi nekake — diktature, katero pospešujejo i meščanski režimovci in protirežimovci s svojo nerealno politikom.

Volitve v Trgovsko in obrtniško zbornico postajajo prav navadno zmerjanje. Pred desetimi dnevi smo se v daljšem članku pečali z njimi ter smo precizirali svoje načelno stališče: Zbornica je sestavljena tako, da v nji odločujejo bogati kapitalisti; mali, pomoči potrebni obrtniki in branjevci so le štafaža. Obenem seve nismo zamudili prilike in pokazali naše meščanske stranke v pravi luči opozarjujoč delavce na volitve v Delavsko zbornico in na pisanje meščanskih listov. Do danes nismo čitali glede trg. in obrt. zbornice niti ene stvarne besede; »Narodni Dnevnik« nas je samo nahrulil češ: zakaj vidimo pri volitvah SLS in Jelačina na eni strani, na drugi pa SDS, ko bi morali videti na eni strani vse združeno proti — SDS, ki jo je treba streti itd. Glasilo iz Jelačinove tiskarne nas je poučevalo, mesto da bi se izprašalo in reklo: »Delavska Politika« ima prav, ker v trg. in obrtni zbornici res ni vse tako v redu, da bi se tega ob volitvah ne smelo dotakniti. No — začnimo mi. Ali ne bi bilo ob teh volitvah razmisliti, da se zbornica deli v tri oz. štiri zbornice, v trgovsko, veletrgovsko, v obrtno in industrijsko, ker imajo trgovci, branjevci in kramar druge interese kot veliki trgovci, bankar itd. Prav tako nima mali čevljar nobenega skupnega interesa z industrijem kot je TPD v Trbovljah. — Ali ni žalostno to naše politično življenje, ko gre le za osebe, mesto da bi se v roke vzelo stvar?!

novavice s žigom in znamko (ređe, modro ali zlato)

„Ključ“

da se prepričate, kako en pes (traja kakor štirje pari drugih) (Dobivate se v prodajalnah) (Nogavice brez žiga „Ključ“ so pogorejene. 63-4 V

Izobraževalni tečaj za delavstvo v Mariboru. Po načrtu, ki se je razpravljalo na kulturni konferenci dne 29. avgusta t. l., se bodo pod vodstvom »Svobode« v kratkem začeli splošno izobraževalni in nekateri strokovni tečaji. Tečaji se bodo vršili ob večerih po dve uri, oziroma 3 predmete — dvakrat, do trikrat na teden in bodo trajali več mesecev. Urnina bo zelo nizka, 2—3 Din; deloma brezplačno. Natančnejši program še priobčimo.

»Humbug«. Pri volitvah v Zbornico za trgovino in obrt se dogajajo »španske« in pa grde reči. Na eni strani vpijejo, da se vrši boj proti »konzumarski« listi, na drugi strani pa da gre za — slovensko gospodarsko listo. Pogledali smo to listo in konstatirali, da tvorijo pristno slovensko gospodarsko listo med drugimi celo gospodje Valerijan Spruschina iz Ptujja, Hans Schuller, hotelir, Slovenjgradec, August Westen, fabrikant iz Celja, Geza Hartner iz Murske Sobotice, Pavel Pirich iz Ptujja... Naj nam povedo gospodje od »Slovenca« in »Narodnega Dnevnika«, ki te gospode razglašajo kot »slovensko gospodarsko listo«, če jih ni nič sram?! — Mi pribijamo dejstvo, da se danes na »narodni« listi Nemce kandidira kot pristne narodne Slovence, ker še nismo pozabili, kako nečuvno je ta gospoda hujskala proti nam radi vsakega delavskega nemškega kandidata, ki smo ga v interesu skupne delavske stvari postavili!!

Davidovičeva parlamentarna frakcija se je spojila z muslimansko, to se pravi turški koran in demokratski program sta se izlila v jugoslovansko vladno sveto pismo, katerega glavni evangelij je borba proti patriarhu Nikoli Pašiću do končne osvojitve vseh ministrskih sedežev. V to sveto zvezo bi morali stopiti še naši klerikalci. Pomagali bi na ta način izravnati verske razlike in spravili obenem same v prijetno vladno kombinacijo.

IV. gospodarske kongres se je vršil v Beogradu ob mnogobrojni navzočnosti delegatov skoro vseh gospodarskih organizacij v državi. Poročali so o stanju posameznih industrijskih panog ter konstatirali, da je gospodarski, industrijski in trgovski položaj v državi naravnost katastrofalen. Govoril je tudi minister trgovine Krajač, ki je povdarjal potrebo gospodarske aktivnosti, kar itak vsi vemo in želimo in pa povedal, kako misli vlada to aktivnost podpreti. Izvolilo se je kup odborov, primernih sklepov in boljnih izgledov za bodočnost pa le nič.

»Slovenec« že delj časa preveč prizanaša Radiću in se vobče zelo sumljivo obnaša. Ali ni tudi naše klerikalce prevzela neka nepremagljiva želja po vstopu v vladno s komurkoli in za kakršnokoli ceno. Prav nič od muh bi ne bilo, ako bi »Slovenec« povedal bolj določno in jasno, ali želi klerikalna stranka v vladno ali ne in pod kakšnimi pogoji. Če si pa slučajno žele klerikalci v vladno tudi za prazen nič, ni treba, da nam »Slovenec« kaj pove, do bomo sami dognali. Sicer pa želimo klerikalni stranki mnogo sreče.

Pašić se je torej lotil prav resno beogradske vladne in radikalne krize in namerava sklicati v to svrhu celo širši odbor radikalne stranke, da postavi tam vprašanje discipline, odnosno Uzunovičeve, Maksimovičeve in še kake druge glave. To seveda le v slučaju, da se mu ne izročijo takoj ob prevratu vladni posli. Pašić je zdaj svež in čil in ne more razumeti, zakaj bi spet ne vladal. Zlasti ker so njegovi trenutni nasledniki pokazali, da so mnogo slabši in nespretnjši od njega. Nam ne bo treba vsekakor izjaviti in izjasniti se, ali smo za Pašića ali za Uzunoviča. Kvečjemu bi lahko povedali, da ne maramo ne tega, ne onega in da bo jugoslovanska politična zgodovina vse dotlej tako silno žalostna, dokler bodo njeni glavni tvorci ti in taki ljudje.

Železniški uslužbenci na »Habtacht«! Nepoboljšljivi nezadovoljneži pravijo, da železniška uprava ne skrbi za red na železnici in vedno trdijo, da na naših železnicah ni luštno se voziti, češ, da manjka marsikaj. Če mislijo ti kritikastru na zanemarjene proge, preperete železniške pragove ter sploh na stvari, ki so v prav tesni zvezi z življensko varnostjo potnikov imajo morda prav, če pa govorimo o ostalem »redu« na železnicah, se proketo motijo, ker tu je vse v popolnem redu. In če je do sedaj kaj manjkalo, je železniška uprava poskrbela, da se red do pičice izpopolni. Zvedeli smo namreč, da je izdala na osobje okrož-

nico, v kateri predpisuje, kako se imajo uslužbenci, kadar so v službi, obnašati. Čuvajti n. pr. bodo morali čisto po soldaško stati »Habtacht« s petami skupaj, »brust vorneigen« in z glavno v luft, prav tako, kot so učili in še učijo znameniti Feldwebli. Ko bo pa vozil mimo vlak boljše vrste — in teh je bogme mnogo, ker naši ministri se radi vozijo — bodo morali čuvajti držati levo roko na čepici, zastavico v desni roki ter tako stati v pozici »salutiert« dokler vlak ne odfura. Natančno fako namreč zahteva omenjena okrožnica, o kateri ne vemo, ali ni morda naročila tudi, da uslužbenci opozarjajo potnike, naj stojijo v vlaku vedno na »pozor«, ker z ozirom na resnično pomanjkanje reda na železnicah kjer je najbolj potreben, t. j. na zanemarnjenih progah, je vsak trenutek lahko mogoče, da zavozi vlak na »napačni tir«, to se pravi, da vkljub vsemu salutiranju od strani uslužbencev pride lahko do nesreč. Splošno je znano, da vlada na železnicah, kar se uslužbencev tiče, najboljši red, kar železniška uprava, kadar njej prav pride, sama javno naglašča, zato vidimo v omenjeni okrožnici navadno birokratsko šikaniranje železniškega osobja. Naj se torej gospoda pri železniški upravi malo več pobriga za red na železnicah tam, kjer je v prvi vrsti in najbolj potreben, to je pri vzdrževanju in popraviljanju prog!

Maribor.

Prav krvave so bile Irgoličeve orožne vaje v Hotinji vasi pri Hočah, o katerih smo v naši zadnji številki poročali. Takrat so nam očividci pripovedovali le o krvavih buticah v Mariboru se vračajočih Orjunašev. Mi smo pa že takrat sumili, da samo pri potolčenih buticah ne bo ostalo, naslednji dan smo pa že zvedeli, da umira v mariborski bolnici težko ranjen kmet in Orjunaš Franc Pečnik na posledicah orjunaške »veselice«. O tem slučaju so kajpada vsi listi lepo molčali, še celo klerikalni niso o zadevi nič vedeli, le naši socialistični listi so morali prečedno družbo razkrinkati. »Jutro« se je še prav pošteno zlagalo, da je bil omenjeni, težko ranjen v sporu s svojim lastnim očetom in sicer daleč proč od orjunske miroljubne veselice. To je torej zopet nova žrtev fašistovskih prireditelj. Takrat so si jo izbrali iz svojih lastnih vrst. Padel je v boju za nacionalne svetinje Hotinje vasi in »Tabor« mu v svoji nedeljski številki prinaša na zadnji strani posmrtnico. Ker je pa ta zadeva vendarle zakrita v misterij, vprašamo danes državno pravdnstvo, če je tozadevno postopanje že uvedeno, da bo javnost lahko vedela, kje se nahajajo morilci z obljubami zapeljanih hotinjskih kmetov.

Maribor je vendarle še v nevarnosti. V nedeljo so prišli v Maribor pravniki, ki jih je Mestna občina v Götzovi dvorani za 20.000 Din pogostila. Okoli druge ure so prikoralali z godbo pred magistrat in tam so se vršile neizbežne govornice. Slišali smo seveda to staro toli prežehtano frazo, da Maribor »neče biti nikada više švabski«. Za tem burno ploskanje in konci. — Prva leta po vojni so se take stvari še prenašale, četudi proti volji delavstva, sedaj po sedmih letih bi pa že vendar enkrat lahko nehali s takimi neumnostmi. Ljudje, ki pridejo z juga mislijo, da morajo v obmejnih krajih samo hujskati in zato se mi makedonskemu vprašanju nič ne čudimo. Za Maribor zlasti je pa to toliko večja neumnost, ker se je isti čas pogajal Ninčić v Genevi z avstrijskim Ramekom in nemškim Stresemannom za — prijateljstvo. Ob takih prilikah pride čisto vsa plitvost nacionalizma da izraza, pa tudi če so o njem govorili juristi.

Komandi mesta. V torek, dne 7. t. m. zvečer se je vračalo mimo vojaške bolnice na Tržaški cesti 8 delavk iz dela domov. Tam nahajajoči se krutiti so jih ustavili in jih skušali vleči seboj. Ženske so pričele vpiti in ko je hotel en civilist vsled tega priti na pomoč in intervenirati, mu je neka taka uniformirana surovina zagrozil z

nožem (ali bajonetom), da se je z bogom komaj rešil. Ko jih je nato končno opozoril neki starejši vojak na njih nedovoljeno početje, so tudi njega skoro pretepli. Policije ni bilo seveda nikjer videti in bi pri teh surovinah tudi ne mogla dosti opraviti. Pozivamo komando mesta, da napravi tozadevno red; naj preišče zadevo in krivce kaznuje. Mi zahtevamo, da so pasanti varni pred nasilneži pri nas v Mariboru, pa bodisi da so to ženske ali moški.

Zloraba železniških slug. Čujemo, da se izvestni radikalcu — saj jih lahko na prste preštejemo — poslužujejo med delovnim časom slug za agitacijo svoje skrahirané radikalne brade. Za slučaj, da bi to opozorilo ne zadostovalo, bomo pozvali Del. zbornico, da intervenira pri pristojnem ministrstvu.

Tezno pri Mariboru. Novoizvoljeni občinski svet je prevzel občinske posle v nedeljo dne 12. t. m.

V nedeljo, 19. septembra, se vrši akademija delavske telovadne enote.

Vinsko trgateg v Studencih priredi DTE »Svoboda« dne 18. sept. v gostilni Majhenič.

Okrožni izlet podružnice »Svobode« v Litiji.

Ne dovolj dobro pripravljen izlet je priredila 5. septembra marljiva podružnica »Svobode« v Litiji. Ker je bil spored izleta prepozno priobčen centralnemu odboru in se tudi ni bolje pojasnilo pomena, udeležile so se izleta skoraj le podružnice v Trbovljah, Hrastniku in Zagorju z zastavami in rudarsko godbo. Udeležniki so bili skoro zgolj telovadci in telovadkinje, a v lepem številu — okoli 100. Njih nastop je bil prav odličen. Sprevod po Litiji pokazal je težak položaj podružnice »Svoboda« in delavstva med klerikalnim in nacionalističnim ljudstvom. Nekako začudeni so gledali troje rdečih zastav in lične telovadkinje, ki so strumno in lahko korakale za njimi. Pozdravni govor je imel na javnem trgu »Svobodin« predsednik sodr. Tuma. Govoril je mladničem in mladenkam, delavski bojni četi za svobodo in kulturo. Govoril jim je lahko tem iskreneje, ko jih vidi samotne stati sredi prebivalstva, ki nima najmanjšega smisla za visoki kulturni pomen delavskega gibanja, ki gre za priboritev kulture onemu sloju, ki je predvsem nositelj dela, dela, ki je edina podlaga kulturi. Splošna človeška kultura izvira le iz dela, kultura ki gre preko tega je lažna. Tako postaja delavstvo edini pravi borec za pravo človeško kulturo. Odsotnost inteligence in meščanstva naj delavce ne plaši. Vsako veliko gibanje za človeški napredek se je rodilo v bedi in krvi. Sklenil je z besedami: »Mladeniči in mladenke, bodite ponosni, da ste priprosti delavci in delavke, da ste sinovi in hčere delavcev, a ste in bodite pravi boritelji za svobodo in kulturo!«

Po obhodu je sledila javna telovadba pod vodstvom sodr. Pika, izbornega, elegantnega predtelovadca. Tudi za to prebivalstvo ni kazalo nikakega zanimanja, saj so bili le delavci, ki so pokazali, da premorejo z lastno močjo in lastnimi žrtvami toliko in več kakor nacionalne in klerikalne organizacije.

Podružnica »Svobode« v Litiji je lahko vesela moralnega uspeha prireditve, ki bi pa bil lahko odločilnega pomena, da se je izlet bolje pripravil. Ko je podružnica videla indiferentnost, če ne topost razpoloženja domačega prebivalstva, morala je tem skrbnejše privabiti bratske podružnice od drugod, da je delavstvo po svojem številu pokazalo pomen svoje kulturne organizacije.

Dolenja vas. V nedeljo, dne 19. septembra priredi »Ljudska stavbna zadruga« pri g. Jakobu Kosu v Dolenji vasi veliko vrtno veselico s sledečim sporedom: Ostarja pri debelušniku. Srečolov. Plesišče. Šaljiva pošta. — Za jestvine bo bogato preskrbljeno. Sodeluje ves čas zagorska rudniška godba. Vstopnina za osebo 5 Din. Začetek ob 3. uri popoldne. Ker je čisti dobiček namenjen za zgradbo delavskih domov, vljudno vabi odbor.

Kultura.

Pod lipo. Izšla je 9. številka našega družinskega mesečnika. Tudi ta zvezek je zelo zanimiv. Opozorjamo na znameniti govor Berkharda Schawa, ki ga je sam govoril ob svoji sedemdesetletnici, povdarjal joč s ponosom, da je dolga leta že socialist in član angleške delavske stranke. — Doneski za zgodovino slov. soc. gibanja so prav zanimivi. Prav tako tretje nadaljevanje ocene knjige »Ameriški Slovenci«, ki jo je nedavno izdala Slov. Nar. Podp. Jednota v Chicagu. Clankar prav spretno in s poznavanjem stvarine razglablja o knjigi in še o marsičem drugem. — Povest Čukovskega o Grišku Onjučinu postaja zelo napeta. Pisatelj riše sedaj početek in razvoj ruske revolucije v rudniku, v katerem je kot ujetnik delal. Griška postaja revolucionar. — Enako lepo se razvija črtica sodr. Kuharja »Sektor št. 5«, v kateri se slika razpoloženje vojaka v bojni črti. — Pesmi Mile Klopčiča in R. Reharja so dokaz, da se porajajo tudi v naših vrstah pesniki, ki bodo z nami vred bojevali velike boje za osvobojenje delavskega razreda. — »Pod lipo« priporočamo. Naroča se: Ljubljana, Prule 15.

Šport.

Pripravljalni odbor Delavske športne zveze. Opozorjamo vse sodružne delavske športne klube, da je novi naslov Športne zveze: Ivan Kosec, Glince IX/7 p. Vič. G. Alešu se je na zadnji seji priprav. odbora izrekla soglasno nezaupnica. Vsled tega naprošamo vse dopise pošiljati na gorenji naslov. — Tajnik.

Kolesarska dirka za prvenstvo države. V nedeljo se je održala na progi Zagreb—Ljubljana kolesarska dirka za državno prvenstvo, katero je odnesel Zagrebčan A. Banek od Motokot. kluba Zagreb. — Cilj te dirke je izmenično enkrat v Ljubljani, drugič v Zagrebu. Na zmago polagajo Zagrebčani veliko važnost, kajti v smislu meščanskih klubov se ne sme prepustiti zmago boljsemu nasprotniku. Tudi pri tej športni prireditvi se je udeležila zgornja trditev. Baje so Zagrebčani, kateri so na motorjih in v avtomobilih spremljali svoje dirkače po progi, ovirali tekmovalce slovenskim kolesarjem. Fakt je, da je pri spela na cilj čela gruča dirkačev in komisija je odredila sledeči plasement: I. Ant. Banek v času 4.50.43, II. Koržinek (Zagreb), III. Iv. Kranje (Zagreb), IV. Solar (koles. Ilirija), V. G. Hvala (ASK primorje) in VI. Zanoškar (ASK Primorje). Jurija je razglasila odstop med prihodom prvega in naslednjih dirkačev v času od desetine sekund.

190 kilometrov plavanja po Donavi. Kakor poroča »Arbeiter-Zeitung«, je preplaval Bernhard Henius, 30 let star član delavskega plavalnega kluba, progno od Linca do Guifensteina po Donavi v 19 urah 55 min. Z njim je plaval tudi mlad, komaj 18letni športnik istega kluba, Edvard Bernot, kateri pa je odstopil pri Kremsu po 12urnem plavanju. — Svojo turo sta započela v soboto pri Lincu ob 18.25 uri. Seveda sta si preje telo dobro namazala. Celo pot ju je spremljalo dvoje čolnov. Na tej težki turi sta se hranila s čokolado in kakaom. — Ko je po tej težki turi izstopil iz vode Henius, se je začetkom nekoliko opotekal. Toda po dobri masaži in okrepčilu se je čutil osveženega. Razumljivo, da je nanj neprijetno vplivala izprememba vodne temperature, toda kljub temu je pač vztrajal. Se bolj razumljivo je, da se ta uspeh ne razglašča s tolikim povdarcom v meščanskem časopisju — pač zato, ker je ta uspeh dosegel športnik-delavec.

Lepi zaslužki. Mlada plavačica Ederle Gertrud, katera je pred nedavnim preplavala Rokavski zaliv, je prejela od »Chicago Tribune« 10.000 dolarjev. — Dampsey, znani mojstrski bokser, je nekoč prejel za eno matiče s Carpenterjem 300.000 dolarjev. Boj med obema je trajal le 12 minut, a se je v to svrhu zgradila posebna ogromna arena. Sedaj pravijo, da je Dampsey postal dražji in zahteva za sliččen boj celo en milijon dolarjev, ali po našem nad 50 milijonov dinarjev!

Širite naš list!

**Nabirajte
nove
naročnike**

SIEGEL & DRUG
TKALNICA PLATNEGA IN BOMBAŽNEGA BLAGA
LJUBLJANA, DUNAJSKA CESTA 31
SVITAVY (ČSR), WIEN (NEMŠKA AVSTRIJA)